

În tradiția românească, **șezătoarea** este o adunare de mici dimensiuni specifică mediului rural, care are loc în serile de iarnă. Cei care participă la șezătoare lucrează, cântă, povestesc și joacă anumite jocuri sociale. Ciclul anual al șezătorilor are loc după terminarea muncilor agricole. El începe înainte de postul Crăciunului și se încheie înainte de postul Paștelui, (Maria Kahane și Lucilia Georgescu, „Repertoriul de șezătoare – specie ceremonială distinctă”, în *Revista de etnografie și folclor*, vol. 13, nr. 4, București, 1968, pp. 317-330). Este o datină veche, o adunare formată din oameni de la țară, fiind numită în unele regiuni și furcărie, habă, habără, sau sideancă. În limba maghiară era denumită *fonó* (furcărie). Ea avea loc în nopțile de iarnă, când se petrecea lucrând și spunând povești, ghicitori și glume. Aici avea loc și schimb de informații despre evenimentele petrecute în viața satului, sau era un prilej de încheiere a viitoarelor căsătorii. Tot șezătoare mai este denumită și o întrunire, reuniune, cenaclu, serată muzicală sau literară. Asemenea reuniuni literare au avut un rol însemnat în crearea și transmiterea folclorului literar.

Șezătoare mai era denumită o scândură fixată între tălpile războiului, pe care șade țesătoarea când țese, sau locul unde se odihnesc vitele la amiază, când sunt la pășune. O denumire mai rar folosită este termenul *piatră șezătoare* care este piatra fixă din sistemul celor două roți ale mori, sau locul pe care șade, este așezată o persoană.

În lumea satului, după terminarea lucrărilor câmpului (cam la sfârșitul lunii octombrie) vine vremea lucrărilor pe lângă casă. În această perioadă un rol important îl au șezătorile: se întrunesc mai multe fete și neveste cu copile mai mărișoare la o casă ce le oferă mai mult spațiu unde torc, fac cusături, croșetează, de seara până la ore târzii din noapte. Munca în comun le sporește avântul. În timp ce muncesc cântă, spun toate veștile din comunitatea lor ori din lume, fac „vrăji” să le vină feciori în șezătoare, spun povești, învață colinde pentru Crăciun. Fetele își arată hărnicia, glumesc și voia bună întreține atmosfera., Femeile se străduiau să țeasă, să facă haine familiei. Asta se petrecea după ce își terminau treaba de la câmp. Până la sfintele Paști hainele trebuiau să fie gata de purtat.” (Veturia Suciu/Nertan Nicolae-Centrul Județean Cluj pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale)

„În fiecare localitate, depinde de cât este de mare, sunt mai multe șezători. Azi se mai țin șezători în satele maramureșene și în Țara Lăpușului și pe Someș. Pe Codru sau în Chioar au cam dispărut, vine televiziunea, fetelor le este mai ușor să cumpere de-a gata haine, decât să țeasă și să toarcă.” (Veturia Rogojan-Țara Chioarului)

Când merg în șezători fetele se îmbracă frumos, să fie apreciate de flăcăi. Cele ce sunt de neam, sunt frumoase ori istețe, se așează în fruntea mesei, celelalte, după cum sosesc la șezătoare.

Mai multe rânduri de flăcăi umblă pe la mai multe șezători. În șezătoare băieții se așezau lângă fete, fiecare lângă fata pe care o iubea. Fata, de dragul băiatului se făcea că scapă fusul iar băiatul repede îl prindea și nu îl dădea până nu primea o sărutare drept răsplată.

Șezătorile sunt o bună ocazie pentru a-și găsi perechea potrivită. Când sosesc, au loc diverse jocuri: „pticatul în fântână” - scoaterea de acolo făcându-se printr-un sărut, „de-a bâza”, cu sticla învățită și în dreptul căruia se îndrepta trebuia să dea zălog pe care, la urmă, pe nevăzute, se scotea și trebuia să-l răscumpere prin anumite gesturi, uneori comice, prin sărutul unei fete sau, foarte des, a unei babe.”. După miezul nopții la terminarea torsului, lucrul se pune la o parte, băieții aduceau ceterașii din sat și începeau veselie și joc. Când sosea alt rând de flăcăi, ceilalți trebuiau să plece. Fetele îi conduceau și stăteau câteva minute afară, ori mai mult dacă se aveau dragi. De obicei, flăcăii care aveau vreo simpatie într-o șezătoare veneau mai târziu, să conducă fetele până acasă atunci când se termina șezătoarea.

Pentru a le veni feciori în șezătoare, fetele practicau unele vrăji, farmece și descânțece.

Ca să aducă flăcăi în șezătoare,, torcem din vârvu caierului de pe la tăte fetile.Tortu-l punem pe sâta. Pântre picioare turducam sâta:

- Turduluc, butuc,

Pă Ion îl aduc!,, (Colecția Pamfil Bîlțiu)

„În Codru, Chioar, Lăpuș, dar și în satele maramureșene de dincoace sau de dincolo de Tisa, se fac și alte practici: într-un vas de lut, trei fete mezine iau apă cu gura de la fântână/izvor, de nouă ori, fără să vorbească nimic nici când merg nici când vin, apoi o fierb și o fată se suie în pod la horn, alta, pe rând, stă la gura sobei și amestecă în oală, dialogând: „- Ce mesteci acolo? - Feciorii din toate șezătorile! - (Cutare) vine? - Vine, vine!”; tot trei fete iau trei surcele din punte, le ard, pun cărbunii între ușile tinzii și camerei, fac puțin udul pe ei, cărbunii sfârâie, ele rostesc: „Feciorii să n-aibă stare/ Nici alinare/ Până la noi în șezătoare”. În Costeni — Lăpuș, dar și în Chioar, pentru a ghici dacă doi drăguți se vor căsători, fac două păpuși/moșuți de câlți și le dau foc; dacă se apropie una de alta, se vor lua, dacă nu, se vor despărți. „

Mai ales în seara de An Nou ghicitul ursitului se face cu farfurii „sub care puneau diverse obiecte, fiecare cu semnificația sa (oglină= fățarnic, piaptăn = sărac, lut = mut, verighetă = frumos, pâine = bun, cărbune = brunet etc.); piroștile (din aluat tăiat cu verighetă de aur, coapte în ulei, pentru fiecare fată și fecior din casă; țineau o pisică flămândă și două zile, apoi o aduceau în casă și a căruia o mîncă se va mărita/însura în cășlegi; la tăietor, care este și spațiu benefic sau malefic având lemne diferite și din multe locuri (fetele ieșeau cu stolnicul pe creștetul capului și ascultau de unde aud zgomote într-acolo se va mărita; dacă aude câine lătrând, ori cocoș va avea bărbat rău, dacă aude vacă, oaie, va avea bărbat bun, blând; ori tot atunci aduceau un braț de lemn, în casă le număra și dacă ieșeau cu soț se va mărita); la cotețul porcului (fetele dau cu fundul de trei ori în ușă, dacă porcul grohăie se va mărita; numărutul parilor din gard (de la 9 la 1, legate la ochi; cum este parul așa îi va fi bărbatul: drept — bărbat înalt, frumos; strâmb — mic, gârbov; de fag — bogat; de arin — sărac

etc.); ascultatul la fereastră (la o casă unde sunt copii mai mulți dacă aude „dute”, se va mărita, dacă aude „stai”, nu se va mărita); dau drumul la apă să umble moara și feciorii în șezători etc. ,,

Se mai practică descânțece cu mătrăguna (pentru dragoste, dar și pentru învrăjbire sau ură), de adus pe sus, contra strigoilor etc. La țară, despre fata care nu se mărită ori flăcăul ce nu-și găsește perechea, se spune că au cununii legate, deci asupra lor planează o vrajă. Există un ritual prin care este descântată o sfoară de cânepă la care se fac 9 noduri, este pusă acea sfoară sub pragul casei celui avizat. Dacă sfoara e distrusă, nu mai e cale de reparație. Desfacerile se realizează tot cu descântătoarele. În zona Lăpușului se practică descântul numit „Desfacerea ulcicăi” (Emilia Coralia Pop- „Descântul- corolarul magicului”) Iată un descântec pentru măritat: „fata pe care nu o pește nimeni, ia bani, ovăs, pâine și sare și merge la un soc care-i în mejdă; cu stânga ține socul și cu dreapta aruncă pe soc banii, ovăsul, pâinea și sarea; zice:

- Bună sara, soc vasoc!

Tu nu ești soc vasoc

Ci ești soc întorc!

Nu-nturna frunza și iarba

Că-ți dau eu ție obroc (daruri)

Și tu să-mi dai mie noroc!

Se zice de nouă ori; pleacă de la soc fără să se uite înapoi. Socul o ajută că nu-i curat, că de el s-a spânzurat Iuda care l-a vândut pe Christos. Nici marhăle nu-l mănâncă, numa caprele, că ele din gerunți în jos is diavolești. Descântecul se face în nouă seri „(Ileana Vancea, Nănești).

De Sfântul Andrei nu-i voie să lucrezi pentru a feri vitele de fiarele sălbatice, Sf. Andrei fiind și patronul lupilor. „Fetele ajună în această zi, doar seara își fac o turtă foarte sărată adevărat, o coc la așchii „furate” de la tăietorul vecinului; după ce-i gata turtă, fata iese la tăietor, mănâncă jumătate și se roagă Luceafărului. Ascultă apoi unde va auzi un lătrat de câine: dintr-acolo va veni ursitul. Apoi merge în casă, mai mănâncă din turtă, restul îl pune sub perină alături de un cuțit — simbol al bărbatului. Dacă fata visează un fecior, casa ori părinții acestuia, știe că el va fi ursitul” (Veturia Rogoan, Cetățele — Fișculaș — Țara Chioarului).

Bibliografie

Kahane, Maria și Georgescu, Lucilia, „Repertoriul de șezătoare – specie ceremonială distinctă”, *Revista de etnografie și folclor*, vol. 13, nr. 4, București, 1968, pp. 317-330

Calendarul Maramureșului, Serie nouă, an IV, nr.7-9, Editura Cybela, Baia Mare, 2008, p. 472-473

Memoria ethnologica, *Revistă de patrimoniu ethnologic și memorie culturală*, C.C.P. Maramureș, An IV, nr. 11-13, 2004, Baia Mare, p. 1200, p. 1268